

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Димитър Панайотов Димитров;
УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО;
Професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност
„Икономика и управление(Икономика на отбраната и сигурността)“.
Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността) в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3371/03.12.2021 г. на Зам-ректора по НИД на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Христо Кирилов Станев*

Тема на дисертационния труд: **„Развитие на системата за управление на държавното въздухоплаване в Република България“**

Научен ръководител: проф. д-р Тилчо Иванов

Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Национална и регионална сигурност“, факултет „Икономика на инфраструктурата“* на УНСС по научна специалност Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността) съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1140/09.05.2017. Обучението е осъществено в *задочна* форма през периода 2017 -2021.

Христо Станев е роден през 1968 г. в гр. София. През 1987 г. завършва ССВВУ „Георги Бенковски“, гр. Долна Митрополия, специалност „Експлоатация и ремонт на летателните апарати“. През 1993 г. завършва обучението си по специалността „Летец-пилот за ВВС на вертолет“ във ВВВУ „Георги Бенковски“, гр. Долна Митрополия. През

2000 г. завършва магистратура по специалност „Икономика на сигурността и отбраната“ в УНСС. През 2006 г. завършва магистратура във ВА „Г. С. Раковски“. През 2017 г. е зачислен в задочна докторантура за обучение, субсидирано от държавата, по докторантска програма по „Икономика и управление“ (Икономика на отбраната и сигурността), професионално направление 3.8. Икономика към катедра „Национална и регионална сигурност“ на факултет „Икономика на инфраструктурата“ при УНСС. Научните интереси на докторанта са свързани с икономическото развитие на дейностите в държавното въздухоплаване, безпилотните въздухоплавателни системи и управлението на въздушното пространство.

Професионалното развитие на Христо Станев е свързано с развитието на военното въздухоплаване, като е преминавал последователно през различни длъжности за военнослужещи. В момента полк. Христо Станев е началник на сектор „Военно ръководство на въздушното движение“ в Командването на ВВС.

Христо Станев владее свободно английски език и ползва руски технически език.

Докторантът е изпълнил изцяло индивидуалният си план, взел е успешно всички изпити, има необходимия брой публикации.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Национална и регионална сигурност“ при Университета за национално и световно стопанство – София на 16.11.2021 г. Авторът е докторант в задочна форма на обучение в същата катедра. Изследванията и разработката са извършени в Университета за национално и световно

стопанство – София.

Дисертационният труд е с обем от 185 страници. Основната част е 171 страници и съдържа: списък на използваните съкращения, увод, три глави, заключение, списък на използваната литература списък на фигурите и списък на таблиците. Основният текст съдържа 34 фигури и 16 таблици.

Публикациите по дисертацията са 4 на брой.

Обект на настоящето изследване е държавното въздухоплаване в Република България.

Предмет на дисертационния труд е изследване на възможностите за развитие на Системата за управление на държавното въздухоплаване (СУДВ) в Република България.

Целта на дисертационния труд е да се обоснове и предложи нова организация на СУДВ в РБ, посредством която да се създадат условия за осигуряване на безопасна експлоатация на въздухоплавателните средства, независим надзор над подготовката на авиационния персонал, ангажиран в поддръжката и експлоатацията на държавната авиационна техника, както и спазването на стандарти и политики за управление на качеството.

Основните научноизследователски задачи, дефинирани в дисертацията са:

1. Изследване на проблемите и предпоставките за функциониране на СУДВ в РБ, вкл.:

- анализ на нормативната уредба за гражданското и държавното въздухоплаване;
- изследване и анализ на релацията „суверенитет – въздушна мощ – СУДВ“ и възникващите проблеми;

- анализ на съществуващите организационни форми и методи за управление на държавното въздухоплаване и идентифициране на заплахите пред държавното въздухоплаване, свързани със свободите на движение на гражданските въздухоплавателни средства (ГВС).

2. Изследване на теоретичните и методологични подходи за оценка на възможните алтернативи за СУДВ:

- анализ на възможните подходи за развитие и усъвършенстване на СУДВ;

- анализ на чуждия опит (преимуществено на страните-членки на Евроконтрол и НАТО в Европа), свързан с управление на държавното въздухоплаване (УДВ) в мирно време и в условия на кризи от невоенен характер;

- събиране на данни и идентифициране на алтернативите за подобряване на УДВ.

3. Създаване на теоретичен модел на СУДВ с възможност за практическа апробация:

- статистическа обработка на данни за наличните СУДВ в страните-членки на Евроконтрол и НАТО в Европа;

- оценка и предложение за решаване на проблемите на държавното въздухоплаване;

- обосноваване на теоретичен модел на СУДВ в РБ;

- емпирична апробация на модела.

В хода на разработването на дисертационния труд се поставят следните ограничения:

- настоящата научна разработка е систематичен труд, базиран на свободно достъпни документи и материали, имащи отношение към въпросите на въздухоплаването в мирни условия и при невоенни кризи с

различен мащаб;

- направеният анализ се базира на създадената практика за сертифициране на военни авиационни власти, имащи отношение към летателната годност на военните въздухоплавателни средства;

Работната теза на изследването е, че съвременно развитие на СУДВ на РБ може да бъде постигнато чрез сравнително изследване на състоянието на наличните СУДВ в Европа. Анализът на ключовите фактори, осигуряващи условия за безпроблемно и незабавно изпълнение на поставените пред държавното въздухоплаване задачи в условията на асиметрични и хибридни заплахи, както и на прилаганите правила и процедури в европейските СУДВ, позволява идентифициране на адекватни практически стъпки и мерки за осигуряване на високи нива на авиационна безопасност на територията на страната, сравними с тези на регионалните партньори.

Темата безспорно е актуална, съвпада с професионалния опит и интереси на докторанта, рецензентът изразява съгласие с формулираните обект, предмет, цел и задачи на дисертационния труд.

Списъкът с използваната литература съдържа общо 141 източника (86 на български, 2 на руски и останалите на английски език). Литературата е коректно цитирана в текста (101 цитирания в текста).

Използвани са достатъчно на брой източници, литературата е представена коректно в изследването.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Докторантът разглежда актуални проблеми, свързани с управлението на въздухоплаването. Тяхното изследване цели прилагане на системен подход и съвременни добри практики при управлението на

въздухоплаването. Проведен е изчерпателен анализ на законодателната уредба, добрите европейски и световни практики, всичко това в контекста на членството на България в НАТО и ЕС. Избран е методът на разстоянията между точки в n-мерното Евклидово пространство. На базата на извършеният анализ са предложени редица мерки за подобряване на системата на въздухоплаването, съобразени с националната и европейска регулация. Проведен е емпиричен анализ и са използвани съвременни аналитични методи. Авторът установява, че „ докато за гражданското въздухоплаване е създадена стройна система за провеждане на всички установени със закон (или регламент) дейности, в изследваната област се открива непълнота в нормативната уредба и в създадената система за управление на държавното въздухоплаване. Тази непълнота следва да се преодолее от управлението на страната, тъй като България е приела да прилага изискванията на Конвенцията за международно гражданско въздухоплаване по отношение на безопасното използване на държавни ВС“.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът дефинира следните изследователски приноси:

1. Дефиниран е термина „държавно въздухоплаване“, с който се обобщава извършването на държавни полети с ДВС, които могат да бъдат и граждански ВС, но използвани с нетърговска цел за военни, полицейски или митнически полети.
2. Изследвани са ключовите фактори, които оказват влияние върху условията за последващо развитие на съществуващата СУДВ в Република България.
3. Предложен е подход за практическо обвързване на теоретичните

знания, концепции и практики, отразяващи условията и закономерностите при формиране на СУДВ в различните страни-членки на Евроконтрол и НАТО в Европа по три основни роли – регулаторна/надзорна, обслужваща и потребителска.

4. Предложен е проект за изменение на законодателната уредба с оценка на въздействието, като е обоснована необходимостта от промяна в нормативната рамка за създаване на условия за развитие на СУДВ в Република България, отговаряща на съвременните изисквания, формулирани в рамките на ЕС и НАТО;

5. Обоснована е необходимостта от създаване на специализирана военна въздухоплавателна администрация на подчинение на министъра на отбраната, с възможен модел за развитие на система за управление на държавното въздухоплаване в Република България.

Рецензентът изразява приема и изразява принципно съгласие с така формулираните приноси. Те са формулирани коректно и отразяват правилно проведеното изследване.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

В предоставените материали за рецензиране са посочени общо 4 публикации, всички на български език, публикувани са в уважавани издания и са в периода на дисертацията. Те отразяват тематиката на изследването и запознават обществеността с основните идеи на автора.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът дава достатъчно пълна представа за целите, задачите, съдържанието и резултатите от проведеното изследване.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Направените бележки и препоръки целят подобряването на работата и не намаляват нейната ценност. Първата бележка е свързана с формулирането на тезата. Всъщност част от тезата е вкарана в целта на изследването и в тази връзка трябва да бъде по-ясно декларирано доказването или отхвърлянето ѝ. Изследователският метод (разстояния по Евклид) би могъл да бъде обяснен с повече детайли в текста, освен това е добре да има сравнение и изтъкване на предимствата на използване на този метод спрямо други методи. На места текстът се чете трудно поради многото съкращения, въпреки коректно представеният списък със съкращения.

7. Заключение

Дисертационния труд изцяло отговаря на изискванията на ЗРАС, Правилника за неговото прилагане, Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научна степен и за заемане на академични длъжности в УНСС и Правилника за учебната дейност в УНСС - Част трета - Доктор.

Ето защо с убеденост давам положителна оценка на дисертационния труд на тема: **„Развитие на системата за управление на държавното въздухоплаване в Република България“** и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Христо Кирилов Станев.

10.01.2021/София

Подпис:

Проф. Димитър Димитров